

μὴν τῆς διώρυγος, καὶ ὅπου πρόκειται, ὡς ἔμαθον, νὰ κατασκευασθῇ σιδηρὰ γέφυρα χρησιμεύουσα εἰς τὴν διάβασιν τοῦ σιδηροδρόμου, ἀμαξῶν καὶ πεζῶν, 43 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἐκεῖ ἄρχεται σπουδαία ὄντως ἐργασία τῇ βοηθεῖν σιδηροδρόμου. Ἀνέσκαψαν κατὰ μῆκος 2500 μέτρων, ἐὰν δὲν ἀπατώμαι τὸ ἄνω μέρος τῆς διώρυγος ἀπὸ 47 μέτρων μέχρι 78 ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἡ ἐργασία αὕτη, εἰς ἣν ἐνασχολοῦνται πολλοὶ ἑκατοστῆς ἐργατῶν, καὶ τινες ἀτμομηχαναί, πλησιάζει εἰς τὸ τέλος αὐτῆς. Κατὰ μέρος ὑπάρχει μικρὰ συνοικία ἐργατῶν. Ἐκεῖ ἀνεπαύθη ὀλίγον καὶ ἐπρογευματίσα λιτότατα ἔξωθεν μαγειρείου παρέχοντος ἐλαίας, τυρὸν καὶ κρόμμυα, θαυμάζων ταυτοχρόνως τὴν ἐργασίαν. Ἀπαύστως συρμοὶ σιδηροδρομικοὶ ἐκ 30 ἕως 40 ἀμαξῶν πεπληρωμένοι χωμάτων ἐξέρχονται ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς μεταφέροντες τὰ χῶματα καὶ ἀποθέτοντες αὐτὰ μακρὴν τῆς γραμμῆς, μεταβαλλόντες δάση θαλερὰ εἰς ἐρήμους. Ἀφοῦ καθύστασα τὸν στόμαχον καὶ ἐθέρηκα τὰ πεπηγότα μέλη παρὰ πυρὰν εὐεργετικὴν ἐπροχώρησα πάντοτε παρὰ τὴν γραμμὴν, ἣτις σχηματίζει ἤδη βάραθρον μέχρι 30 μέτρων βάθους, καὶ ἔβλεπον πάσης ἐθνικότητος ἐργάτας μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ ἐν θέσει πολλὰκις οὐχὶ ἀκινδύνους ἐργαζομένους ὑπὸ τὴν βροχὴν καὶ τὸ ψῆχος ὑπὲρ τοῦ ἡμερησίου ἄρτου, τὸν ὅποιον ἡμεῖς οἱ ἄλλοι θνητοὶ ἀπολαμβάνομεν μετὰ παντὸς εἶδους ἀπολαύσεων καθήμενοι ἀνέτως ἐν τοῖς θερμοῖς ἡμῶν οἰκῆμασι. Μετ' ὀλίγον ἔφθασα εἰς ἄλλην συνοικίαν ἐργατῶν πολυάνθρωπον. Ἐκεῖ ὑπάρχει ξυλινὴ γέφυρα προσωρινή διὰ τὴν ἀμαξιτὴν συγκοινωνίαν μεταξύ Στερεᾶς καὶ Πελοποννήσου. Κατερχόμενος ἔφθασα εἰς σημεῖόν τι, ὅθεν φαίνεται ἡ θάλασσα τοῦ Αἰγαίου, ἡ Σαλαμίς, ἡ Αἴγινα, ἡ Στερεὰ ἀριστερῶθεν καὶ ἡ Πελοπόννησος δεξιῶθεν, ἐμπροσθεν δὲ εἰς τοὺς πόδας μου μία μικρὰ πόλις νέα, ἡ Ἴσθμία, καὶ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὸ Καλαμάκιον θέαμα μαγευτικόν, τὸ ὅποιον ἐλάμπρυνεν ἀκτὶς ἡλίου διολισθῆσασα διὰ τῶν νεφῶν, τὰ ὅποια ἐκάλυπτον αὐτόν. Παρέμεινα ὀλίγον εἰς μέρος τι ἀπόκρημον ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ὅπου προσεπάθουν διὰ τοῦ ὕδατος ἐνεργούντος ὑπὸ ἰσχυρὰν πίεσιν νὰ κόψωσι τὸ σκληρὸν χῶμα· ἀλλὰ με ὄλην μου τὴν διάθεσιν οὐδὲν εἶδον ἀποτελεσμα, καὶ μόνον ὅτι δὲν εἶμαι μηχανικός, ἢ ἴσως ἐπειδὴ δὲν εἶμαι, θεώρησα τὴν προσπάθειαν ταύτην ματαιάν καὶ γελοίαν. Κατελθὼν εἰς τὴν πεδιάδα ἔφθασα εἰς τὸ ἄκρον τῆς Ἴσθμίας, ὅπου πάλιν ὑπάρχει ἀρχὴ διώρυγος, διότι ἡ θάλασσα εἰσέρχεται ἤδη περὶ τὰ 300 μέτρα εἰς τὴν ξηράν. Ἐκεῖ εἶδον πολλὰ οἰκῆματα ὠραιότατα ἐν εἴδει ἐπαύλειων, κόσμον ἐργατικόν, γυναῖκας καὶ παιδιά ἀπολαμβάνοντα τὸν διαρρήξαντα πλέον τὰ νέφη ἡλιον. Εἶδον ἐν

τῇ διώρυγι βυθοκόρον ὁμοίαν τῇ ἐν Ποσειδωνίᾳ, ἣτις θὰ ἔχη, ὑποθέτω, τὴν αὐτὴν πρὸς ἐκείνην τύχην. Ἐφθασα εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Ἴσθμίας, ὅπου εἶδον ἐναποθηκευμένην μεγάλην ποσότητα ξυλείας καὶ γαιανθράκων. Κατελθὼν δὲ μέχρι τῆς ἀκτῆς εἶδον ὠραίαν ἐπαυλιν ἀνήκουσαν, ὡς ἔμαθον, εἰς τὸν ἐπιχειρηματίαν στρατηγὸν Τύρρ. Λέμβος μὲ μετέφερεν εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τῆς διώρυγος· ζητήσας δὲ νὰ πληρώσω ἔμαθον, ὅτι ἡ μεταβίβασις γίνεται δωρεάν, ὅπερ ἐν ἀρχῇ μ' ἐξέπληξε, ἀλλὰ κύριός τις μεταβίβασθεις μετ' ἐμοῦ, ἰατρὸς τῆς εταιρίας, ὡς μοι εἶπε, μὲ ἐπληροφόρησεν, ὅτι ἡ εταιρία εἶνε ἐκ τῆς συμβάσεως ὑπόχρεως νὰ ἐνεργῇ τὴν μεταφορὰν ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν ὄχθην δωρεάν. Εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο εἶνε τὰ γραφεῖα, τὰ ἐργαστᾶσια, σταθμὸς τηλεγραφικὸς, σταθμὸς τῆς χωροφυλακῆς, ξενοδοχεῖα καὶ ἐμπορικὰ καταστήματα. Κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς διώρυγος κατεσκευάσθη, ὡς ἐν Ποσειδωνίᾳ, λιμὴν μικρὸς διὰ βραχίονος εἰσερχομένου ὡσαύτως 300 μέτρα εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις, ἣν μοι παρήγαγεν ἡ ἐκδρομὴ αὕτη, εἶνε, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ γίνεται ἐργασία σπουδαία ἀπολύτως, σχετικῶς ὅμως πρὸς τὸ μέγα ἔργον οὐχὶ ἀρκετὴ. Ὑπολογίζω εἰς 1,600,000 κυβικὰ μέτρα τὸ μέχρι τοῦδε ἐξαχθὲν ποσὸν χῶματος, ὅπερ σχετικῶς πρὸς τὰ 9 ἢ 10 ἑκατομμύρια τοῦ ὅλου ἔργου καὶ σχετικῶς πρὸς τὸν χρόνον, ὁ ὁποῖος μέχρι τοῦδε παρήλθεν, εἶνε βεβαίως ἐλάχιστος, καὶ νομίζω, ὅτι ἐὰν δὲν δοθῇ ὠθησίς τις εἰς τὴν ἐργασίαν, θὰ εἶνε καιρὸς νὰ σκεφθῶσιν οἱ μέτοχοι περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἐκ τῆς πόλεως Ἴσθμίας διὰ βορβορῶν ἀχανοῦς μετέβην εἰς τὸ τέταρτον περίπου τῆς ὥρας ἀπέχον Καλαμάκιον, ἐξ οὗ τὴν ἐπιούσαν ἐπιβασθεις τοῦ ἀτμοπολοῦ ἀοίχτην εἰς Πειραιᾶ ἄνευ τινὸς συμβεβηκότος, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας ἐλαφρὸς τὸ βαλάντιον, βεβαρημένος ὅμως ἀπὸ καταρροὴν πρώτης τάξεως, ἣν ἀποδίδω εἰς τὴν βορροεραν τῆς προτερίας περιήγησιν.

Γ. Π.

Κατὰ τὴν ἐνεργηθεῖσαν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1883 ἀπογραφῇ, ὁ πληθυσμὸς τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας ἀνῆρχετο εἰς 29,000,625 κατοίκων, ὑπερτερῶν κατὰ 277,256 τὸν πληθυσμὸν τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1882. Μέχρι τῆς 1 Ἰανουαρίου 1884 ὁ πληθυσμὸς τῶν κυριωτέρων Ἰταλικῶν ἐπαρχιῶν ἦτο τοιοῦτος: τοῦ Πεδεμοντίου 3,115,285, τῆς Λομβαρδίας 3,749,169, τῆς Βενετίας 2,873,700, τῆς Τοσκάνης 2,246,499, τῆς Ρώμης 916,652, τῆς Νεαπόλεως 7,744,589, τῆς Σικελίας 3,005,983 κατοίκων.